

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 13 juni 1940 kl. 12 m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om visst tillägg till lagen om val till riksdagen.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 15, av herr *Holmbäck* hemställes, att riksdagen för sin del ville antaga följande

Förslag

till

Lag

om tillägg till lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas följande.

Vid det val till riksdagens andra kammare, som enligt 17 § 1 mom. riksdagsordningen skall äga rum i september månad 1940, må valsedel upptaga namnen antingen, som 59 § lagen om val till riksdagen stadgar, i en följd, det ena under det andra, eller ock på sätt utvisas av vid denna lag fogat formulär.¹

I det senare fallet må å sedelns vänstra sida upptagas högst två namn utöver det antal riksdagsmän, valet avser. Namnen skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva riksdagsmannavalet samt, i den mån namnen därvid icke tagas i anspråk, val av efterträdare åt avgången riksdagsman. För efterträdarvalet må dessutom å motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras högst två namn för vart och ett av de för själva riksdagsmannavalet upptagna namnen. Upptager rum å sedelns högra sida två namn, skola de förekomma det ena under det andra. För efterträdarvalet särskilt upptaget namn, som saknar motsvarande namn för själva riksdagsmannavalet, anses som obefintligt.

För valsedel, som uppställts i enlighet med det vid denna lag fogade formuläret, tages vid röstsammanräkning jämlikt 81 § lagen om val till riksdagen hänsyn blott till de namn, som avse själva riksdagsmannavalet. Vid ny röstsammanräkning jämlikt 87 § lagen om val till riksdagen tillgodoräknas för sådan valsedel röstvärdet det namn, som står främst bland de för den avgångne riksdagsmannen särskilt upptagna efterträdarnamnen eller, om sammanräkningen sker jämlikt 87 § 2 mom., det namn som förekommer

¹ Formuläret har här uteslutits.

i samma rum å valsedelns högra sida efter namnet å den nu avgångne riksdagsmannen; finnes ej sådant namn, tillgodoräknas röstvärdet det namn för själva riksdagsmannavalet, som står främst å sedeln, eller, om ej heller sådant namn finnes, det namn, som står främst bland samtliga efterträdarnamnen å sedeln. Vid tillgodoräkandet av röstvärdet skall iakttagas, att namn å någon, som blivit genom valet utsedd till riksdagsman, anses som obefintligt.

Denna lag träder omedelbart i kraft.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt 59 § i lagen om val till riksdagen skola vid val till andra kammaren namnen å valsedel uppföras i en följd, det ena under det andra, och utgöra högst två utöver det antal riksdagsmän valet avser.

Vid val till första kammaren skall valsedel enligt 15 § i samma lag avfattas i överensstämmelse med ett vid lagen fogat formulär (1). Varje valsedel må å sedelns vänstra sida upptaga högst två namn utöver det antal riksdagsmän valet avser. Namnen skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva riksdagsmannavalet samt, i den mån namnen därvid icke tagas i anspråk, val av efterträdare åt avgången riksdagsman. För efterträdarevalet må dessutom i motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras högst två namn för vart och ett av de för själva riksdagsmannavalet upptagna namnen. Upptager rum å sedelns högra sida två namn, skola de förekomma det ena under det andra.

Enligt 24 § i kommunala vallagen skall valsedel vid kommunalval upptaga namnen antingen i en följd, det ena under det andra, eller ock på sätt formulär (1) vid lagen utvisar. — I förra fallet må namnen å valsedeln vara högst dubbelt så många som det antal landstingsmän eller fullmäktige valet avser, dock må, där endast en landstingsman skall utses, valsedel innehålla tre namn. Namnen gälla själva landstingsmanna- eller fullmäktigvalet samt, i den mån de icke därvid tagas i anspråk, val av suppleanter för landstingsmän eller av efterträdare för fullmäktige. — I senare fallet må å sedelns vänstra sida upptagas högst två namn utöver det antal landstingsmän eller fullmäktige valet avser. Dessa namn skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva landstingsmanna- eller fullmäktigvalet samt, i den mån namnen icke därvid tagas i anspråk, val av suppleanter eller efterträdare. För suppleantvalet eller efterträdarevalet må dessutom i motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras högst två namn för vart och ett av de för själva landstingsmanna- eller fullmäktigvalet upptagna namnen. Upptager rum å sedelns högra sida två namn, skola de förekomma det ena under det andra. För val av suppleant eller efterträdare särskilt upptaget namn, som saknar motsvarande namn för själva landstingsmanna- eller fullmäktigvalet, anses såsom obefintligt.

Regeln om spaltad valsedelns användande vid förstakammarvalen infördes i lagen om val till riksdagen år 1921 efter framställning av de s. k. proportionsvalssakkunniga. Dessa hade till stöd för förslaget bl. a. anfört följande:

Det personliga ersättarskap, som nu gällande stadganden innebära, är emellertid så till vida icke fullt genomfört, som det icke gives någon möjlighet för valmannen att, ifall han önskar viss bestämd person till efterträdare åt viss bestämd representant, utmärka detta. Samma person kan komma att stå såsom efterträdare åt partiets samtliga riksdagsmän i valkretsen; huruvida han närmast är ersättare för A eller B eller C beror på vilkendera av dessa, som först avgår. Vi hava velat bereda ett ytterligare utrymme för det personliga ersättarskapet genom en särskild form för valsedlarnas utfyllande.

I dylikt syfte föreslå vi nämligen ett sådant formulär för valsedel vid val till första kammaren, att sedeln avdelas i en vänster- och en högerkolumn, den förra avsedd för de för själva riksdagsmannavalet upptagna namnen, den senare för särskilda ersättarenamn. I den vänstra kolumnen skola namnen uppföras var för sig i särskilda rutor. Mot varje ruta å vänstra sidan svarar å den högra en särskild ruta, i vilken må kunna uppföras ett eller två namn, vilka framför andra skola komma i betraktande vid val av efterträdare åt den i förstnämnda ruta angivna riksdagsmannen i den ordning, vari de uppförts. Även om denna anordning genomgående praktiseras, kan givetvis allt fortfarande inträffa, att samma person samtidigt kan vara efterträdare åt flera riksdagsmän. Men detta beror då på att valmännen uppfört honom i flera ersättarutor, vilket nämligen skulle kunna ske.

Anordningen har emellertid, såsom antytts, icke obligatorisk karaktär. Den, som så vill, kan rösta i överensstämmelse med det nuvarande tillvägagångssättet, i vilket fall, vad hans valsedel beträffar, namnen vid ersättarevalet komma i betraktande enligt samma regler som de nu gällande.

Skulle alltså å en valsedel den mot en föreslagen riksdagsmans namn svarande ersättarurutan icke vara ifylld, tillräknas rösten vid ersättarevalet liksom nu den av de förut till riksdagsmän ej valde, vilkens namn för själva riksdagsmannavalet står främst å sedeln. Samma skulle bli förhållandet ifall till ersättare för viss riksdagsman utsetts en i motsvarande ersättaruruta uppförd person och, efter det denne avsagt sig uppdraget eller eljest avgått, även övriga i vederbörande ersättaruruta eventuellt förefintliga namn på liknande sätt förbrukats. Skulle nu den för själva riksdagsmannavalet upptagne, som stode närmast vid ersättarevalet, av någon anledning icke kunna utses till efterträdare, kunde det måhända synas riktigast att, för den händelse den mot hans namn svarande ersättarurutan blivit ifylld, vid uträkningen övergå till denna. Vi hava emellertid föreslagit, att man i stället fortsätter nedåt sedelns vänstra sida, sålunda på samma sätt som nu. Det kan vara ovisst, vilket tillvägagångssätt som mest överensstämmer med valmannens intentioner; det gäller ju allt fortfarande ersättare icke för bäraren av det sist omnämnda namnet å vänstra sidan utan för den ursprungligen avgångne.

För det tänkbara fall, att, efter uttömmandet av den mot den avgångnes namn svarande ersättarurutan, jämväl namnen å vänstra sidan blivit i och för uträkning av ersättare förbrukade, föreslås, att turen kommer till de återstående ersättarenamnen i den ordning, vari de förekomma å valsedeln.

Med föranledande av det beslut på förevarande område, som sålunda år 1921 fattades i fråga om förstakammarvalen, infördes påföljande år i anledning av en inom riksdagen väckt motion samt på förslag av konstitutionsut-

skottet i kommunallagarna bestämmelser om fakultativt användande av spaltad valsedel vid kommunala val.

Till stöd för förslaget att vid de kommunala valen å valsedel skulle kunna upptagas särskilda efterträdarnamn för vart och ett av de namnen, som avsågo själva valet, hade i berörda motion (I: 121) anförts följande:

De skäl, som av proportionsvalssakkunniga anförts för ifrågavarande anordning vid förstakammarvalen, synas emellertid i än högre grad tala för ett medgivande i lag av enahanda förfaringssätt vid dessa kommunala val, emedan därigenom skulle för företrädare av olika åskådningar inom en kommunal valkrets beredas större möjlighet att enas om *gemensamma vallistor*, därest, såsom icke sällan är fallet, benägenhet därtill förefinnes. Erfarenheten särskilt från de allmänna kommunalfullmäktigval, vilka förrättas sedan fullmäktiginstitutionen blev obligatorisk även i ett stort antal av våra landskommuner, visar, att benägenheten att därvid genom överenskommelse om gemensamma listor under gemensam partibeteckning undvika valstrid med alla de därmed förbundna slitningar, arbete och kostnader, varit ganska omfattande. Men redan vid de fullmäktigval, som förrättades första gången efter tidpunkten för nyssberörda reforms genomförande, övergavs icke sällan tanken på dylika gemensamma listor av den anledningen, att det icke fanns någon möjlighet att ordna namnen på listorna så, att, där fullmäktig under valperioden avgick, efterträdare tillhörande samma meningsriktning som den avgående blev utsedd. Ty i sådant fall måste alltid den nya sammanräkningen giva till resultat, att den av de förut icke valda, vars namn stod först på den för alla väljare gemensamma listan, blev till efterträdare utsedd, vare sig han tillhörde samma eller annan meningsriktning. Och i många fall, då man utan att uppmärksamma detta förhållande enades om gemensamma listor vid de första allmänna kommunalfullmäktigvalen, men sedermera gång efter annan fick göra den erfarenheten, att vid sammanräkning för utseende av efterträdare successionen icke höll sig inom den meningsriktning, som representerades av avgången fullmäktig, har man vid påföljande allmänna fullmäktigval ansett sig nödsakad uppgiva tanken på ett dylikt samgående.

Enligt det nu föreliggande förslaget skulle i berörda hänseende saken för framtiden ställa sig på alldeles enahanda sätt. Det är emellertid uppenbarligen av vikt, att lagstiftningen så vitt möjligt främjar benägenheten hos och underlättar möjligheten för väljarna att genom valen föregående förhandlingar bestämma om de kommunala representationernas sammansättning. En dylik strävan att undvika onödiga valstrider kommer sannolikt att göra sig gällande icke blott vid fullmäktigvalen, utan också emellanåt vid val av landstingsmän för perioder, under vilka val till ledamöter av första kammaren icke inom vederbörande landsting kunna förekomma annat än efter Kungl. Maj:ts förordnande. Förutsättningarna för en samverkan i angivna hänseende bliva uppenbarligen större, i den mån väljarna med ledning av tidigare val efter enahanda rösträttsbestämmelser vunnit erfarenhet om de olika meningsriktningarnas styrka inom valkretsen.

Ett tillgodoseende av härmed förknippade önskemål beträffande valmetoden kan utan svårighet ske genom att i kommunallagarna upptages motsvarighet till vallagens ovan omförmälda bestämmelser om särskilda efterträdarnamn vid förstakammarval. För att åskådliggöra, huru de sålunda åsyftade ändringarna lämpligen skulle kunna införas i de vid propositionen fogade lagförslagen, har utarbetats bilagda utkast, som i transumerade delar avser att ansluta sig till det kungl. förslaget om ändring i förordningen om kommunalstyrelse på landet. Endast så till vida har därvid avvikelser skett

från föreskrifterna beträffande efterträdarenamn vid valen till första kammaren, att utkastet förutsätter, att vid kommunalfullmäktigval kunna användas även valsedlar av den hittills begagnade typen och alltså icke såsom vid förstakammarvalen enbart valsedlar enligt fastställt formulär.

På liknande sätt skulle en omarbetning ske av de kungl. förslagen rörande ändringar i de övriga kommunallagarna.

Konstitutionsutskottet framhöll i anledning härav i sitt till grund för riksdagens beslut liggande utlåtande (nr 19) i ämnet bl. a. följande:

I likhet med vad i denna motion framhållits, finner utskottet nuvarande bestämmelser i fråga om val av ersättare för ledamöter i de kommunala representantförsamlingarna så till vida mindre tillfredsställande, som de i viss mån måste komma att motverka användandet vid de kommunala valen av gemensamma vallistor för väljaregrupper företrädande olika meningsriktningar. Såsom påpekats i motionen, är det nämligen tydligt, att dessa bestämmelser icke tillåta en sådan anordning av ersättarenamnen å en dylik gemensam vallista, varigenom garantier kunna vinnas för att vid någon ordinarie ledamots avgång eller förfall samma meningsriktning, som denne representerat, kommer att bli företrädd även genom hans vederbörligen utsedda ersättare. Understundom lär visserligen hava förekommit, att man vid användandet av gemensam vallista sökt skapa dylika garantier genom att efter överenskommelse de olika väljaregrupperna emellan i begränsad omfattning, vid sidan av den gemensamma listan, begagna speciella sådana för varje grupp. Denna utväg synes dock utskottet medföra åtskilliga svårigheter, framför allt därför att den innebär möjlighet för några enstaka väljare att genom ett fullständigt särgående vid valet med avseende å ersättarenamnen fälla ett avgörande, som helt och hållet blir bestämmande för valresultatet i denna del. Den absoluta enighet inom valmanskåren i dess helhet, som denna utväg alltså förutsätter, för att de önskade garantierna verkligen skola vinnas, torde endast sällan vara till finnandes.

Den omständigheten, att för närvarande möjlighet ej torde vara för handen att vid användandet av gemensam vallista tillfredsställande garantera de olika väljaregruppernas särskilda intressen i fråga om ersättarenamnen, torde också, som i motionen betonats, vid åtskilliga tillfällen avhållit valmännen från dylik listas begagnande, då enighet därom eljest skulle hava kunnat uppnås. Utskottet instämmer emellertid till fullo med motionärerna däri, att den särskilt vid kommunala val ofta konstaterade benägenheten hos väljarekåren att genom förhandlingar före valen överenskomma om representationernas sammansättning icke genom de formella anordningarna vid valen bör hindras att komma till uttryck. Det har därför synts utskottet påkallat, att det hinder härvidlag, som enligt vad ovan framhållits för närvarande förefinnes, måtte undanröjas.

Motionärerna hava även anvisat en enligt utskottets mening framkomlig väg att undgå nämnda hinder, när de pekat på de i fråga om val till riksdagens första kammare gällande bestämmelserna om rätt för väljare att använda valsedlar, å vilka kan upptagas särskilt efterträdarenamn vid vart och ett av de med avseende å själva riksdagsmannavalet angivna namnen. Genom att låta dessa bestämmelser, såsom i motionen föreslagits, bli tillämpliga även på valen till de kommunala representationerna skulle tydligen förutom det ovan påvisade huvudsyftet även vinnas den ej minst i fråga om de kommunala valen värdefulla fördel, som särskilt uppmärksammades vid bestämmelsernas tillkomst, och som består däri att den röstande blir i tillfälle att giva sitt votum för viss bestämd efterträdare åt viss bestämd repre-

sentant. Om dessa bestämmelser vid tillämpningen på de kommunala valen modifieras därhän, att, såsom i motionen avsetts, användandet av den ifrågasvarande typen av valsedlar icke blir obligatoriskt, och att antalet ersättarenamn å dylika valsedlar begränsas till att vara högst två utöver det antal representanter valet avser, torde ej heller några nämnvärda olägenheter av den föreslagna reformen vara att befara.

De proportionsvalssakkunniga framhöllo i samband med framläggande av sitt förut berörda förslag, att samma behov av en reform i den riktning, som förordats för första kammaren, icke kunde sägas föreligga beträffande efterträdare till riksdagsman i andra kammaren. Frågan om införande även vid andrakammarvalen av spaltad valsedel med särskilda efterträdarnamn för avgången riksdagsman upptogs härefter till närmare dryftande i motioner (I: 15 och II: 17) vid 1930 års riksdag. Dessa föranledde visserligen ingen riksdagens åtgärd. Konstitutionsutskottet framhöll emellertid i sitt utlåtande (nr 18) över motionen, att förevarande spörsmål borde upptagas till ingående prövning. Härmed syntes dock lämpligen kunna anstå i förväntan på proposition till en kommande riksdag angående revision i vissa delar av bestämmelserna om val till andra kammaren. Vid 1932 års riksdag aktualiserades frågan ånyo genom två inom riksdagen väckta motioner (I: 7 och II: 4). Konstitutionsutskottet (utlåtande nr 17) hemställde i anledning härav om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida vid val till andra kammaren vore lämpligt att möjlighet öppnades för användande jämväl av den spaltade valsedeln, som finge begagnas vid andra slag av val. Det av utskottet framlagda skrivelseförslaget förföll emellertid i följd av kamrarnas skiljaktiga beslut. I den nu förevarande motionen II: 15 föreslås införande av bestämmelser om fakultativt begagnande av spaltad valsedel vid höstens ordinarie andrakammarval i syfte att underlätta begagnandet av gemensamma listor vid dessa val. Enligt utskottets mening kan det emellertid icke vara lämpligt, att en sådan speciell lag, gällande för ett enda valtillfälle, beslutas som komplement till lagen om val till riksdagen. Däremot anser utskottet avgörande skäl kunna anföras för en sådan ändring i själva vallagen att möjlighet öppnas för begagnande av spaltad valsedel — jämsides med den nu föreskrivna — vid andrakammarval överhuvud taget i syfte att skapa bättre förutsättningar för samverkan mellan skilda meningsriktningar. Genom en sådan ändring vinnes också närmare överensstämmelse beträffande valsedlarna för andrakammarvalen, förstakammarvalen och valen till kommunala korporationer. Utskottet har därför upprättat förslag till ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen och hemställer alltså,

att riksdagen för sin del måtte antaga följande

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796)
om val till riksdagen.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

59 §.

Vid valet skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas en, två eller tre beteckningar i ord för viss grupp väljare eller för samverkande sådana grupper eller för viss meningsriktning (väljarbeteckning). Utsättas två eller tre beteckningar, skola de uppföras den ena under den andra. Användes kartellbeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, skall den sättas såsom första beteckning och såsom andra beteckning utsättas någon av de å listan under kartellbeteckningen uppförda partibeteckningarna. Partibeteckning, som å listan uppförts under kartellbeteckning, må ej å valsedel upptagas i annan ordning än nu är sagd. Annan partibeteckning må användas antingen såsom första, andra eller tredje beteckning.

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöver det antal riksdagsmän valet avser.

Valsedel skall upptaga namnen antingen i en följd, det ena under det andra, eller ock på sätt formulär 2 vid denna lag utvisar. — I förra fallet må namnen å valsedeln vara högst två utöver det antal riksdagsmän valet avser. Namnen gälla själva riksdagsmannavalet samt, i den mån de därvid icke tagas i anspråk, val av efterträdare för avgången riksdagsman. — I senare fallet må å sedelns vänstra sida upptagas högst två namn utöver det antal riksdagsmän valet avser. Dessa namn skola uppföras vart för sig i de särskilda rummen och gälla själva riksdagsmannavalet samt, i den mån namnen därvid icke tagas i anspråk, val av efterträdare. För efterträdarevalet må dessutom i motsvarande rum å sedelns högra sida uppföras högst två namn för vart och ett av de för själva riksdagsmannavalet utvisade namn.

(Nuvarande lydelse.)

Har å valsedel utsatts partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, skall såsom första namn å sedeln upptagas namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen.

Valsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddans namn, titel eller yrke och hemvist så ock den beteckning i övrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, vem eller vilka åsyftas.

80 §.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, eller upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt.

Är å valsedel utsatt partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, men har icke som första namn upptagits namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen, anses samtliga namn å valsedeln såsom obefintliga.

Finnas å valsedel flera namn än som enligt 59 § är medgivet, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

(Föreslagen lydelse.)

dagsmannavalet upptagna namnen. Upptager rum å sedelns högra sida två namn, skola de förekomma det ena under det andra.

Har å valsedel utsatts partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, skall, *om sedeln upptager namnen i en följd, det ena under det andra*, såsom första namn å sedeln, *samt, om sedeln upptager särskilda efterträdarenamn, såsom första namn å dess vänstra sida* upptagas namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen.

Är å valsedel utsatt partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, men har icke *å sedeln, om den upptager namnen i en följd, det ena under det andra, såsom första namn, samt, om sedeln upptager särskilda efterträdarenamn, såsom första namn å dess vänstra sida* upptagits namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen, anses samtliga namn å valsedeln såsom obefintliga.

Finnas å valsedel flera namn *för själva riksdagsmannavalet* än som enligt 59 § är medgivet, *eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två*, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

För val av efterträdare särskilt upptaget namn, som saknar motsvarande namn för själva riksdagsmannavalet, anses såsom obefintligt.

81 §.

1. För rösternas sammanräknande ordnas valsedlarna efter väljarbeteckning, varom i 59 § andra stycket sägs, sålunda, att valsedlar med samma första beteckning sammanföras i särskilda grupper (A-grupper).

Förekomma inom A-grupp valsedlar med en andra beteckning, ordnas A-gruppens sedlar efter sådan beteckning (B-grupper). Till A-gruppen hörande sedlar med endast en beteckning anses tillhöra en särskild B-grupp.

Förekomma inom B-grupp valsedlar med en tredje beteckning, ordnas B-gruppens sedlar efter sådan beteckning (C-grupper). Till B-gruppen hörande sedlar med endast två beteckningar anses tillhöra en särskild C-grupp.

2. a) För varje C-grupp bestämes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan *namnen å gruppens valsedlar*.

2. a) För varje C-grupp bestämes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan *de namn å gruppens valsedlar, vilka avse själva riksdagsmannavalet*.

Vid varje sammanräkning gäller valsedel allenast för ett namn.

b) Vid första sammanräkningen gäller valsedel för det namn, som står först å sedeln.

C-gruppens valsedlar ordnas i namngrupper så, att sedlar med samma första namn bilda en namngrupp.

Valsedlarna inom varje namngrupp räknas, och deras antal utgör namngruppens rösttal. Samma tal är också jämförelsetal för det namn, som står först på namngruppens valsedlar.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller första platsen i ordningen.

c) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel för det namn, vilket, bortsett från namn, som redan erhållit plats i ordningen, står främst å sedeln.

Den eller de namngrupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående sammanräkning gällde för det namn, som erhöll plats i ordningen, upplösas, och nämnda valsedlar ordnas i nya namngrupper så, att sedlar, som vid den pågående sammanräkningen gälla för ett och samma namn, bilda en namngrupp; däremot bibehållas övriga befintliga namngrupper oförändrade.

Valsedlarna inom varje nybildad namngrupp räknas och deras antal utgör namngruppens rösttal.

För de namn, för vilka finnas gällande valsedlar, beräknas rösttal och jämförelsetal.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Rösttalet för ett namn är lika med rösttalet för den namngrupp eller sammanlagda rösttalet för de namngrupper, vilkas valsedlar gälla för namnet.

Jämförelsetalet för ett namn är lika med dess rösttal, där icke namngrupp av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats. Har så skett, erhålles namnets jämförelsetal genom att dela dess rösttal med det tal, som motsvarar den del namngruppen tagit i besättandet av plats eller platser, som utdelats (namngruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera namngrupper av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa namngrupper sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en namngrupp beräknas sålunda, att namngruppens rösttal delas med största jämförelsetalet vid sammanräkningen närmast före namngruppens bildande.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller plats i ordningen.

d) Bråktal, som uppkommer vid delning, beräknas i decimaler, två till antalet. Höjning av den sista decimalsiffran må ej äga rum.

3. För varje B-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan *namnen* å gruppens valsedlar. Därvid anses *namnen* å varje C-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 2 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i nämnda mom. angivna grunder.

4. För varje A-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan *namnen* å gruppens valsedlar. Därvid anses *namnen* å varje B-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 2 mom. angivna grunder.

5. Skola två eller flera platser besättas, fördelas de mellan de olika A-grupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den A-grupp, vilken för varje gång uppvisar det största av nedan angivna jämförelsetal. Plats, som blivit en A-grupp tilldelad, besättes genast så, att A-gruppens första plats tillerkännes den, vars namn är det första i ordningen inom A-gruppen, A-gruppens andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, A-gruppens tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare

3. För varje B-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan *de namn* å gruppens valsedlar, *vilka avse själva riksdagsmannavalet*. Därvid anses *namnen* å varje C-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 2 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i nämnda mom. angivna grunder.

4. För varje A-grupp bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan *de namn* å gruppens valsedlar, *vilka avse själva riksdagsmannavalet*. Därvid anses *namnen* å varje B-grupps valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 2 mom. angivna grunder.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra A-grupper.

Jämförelsetalet är lika med A-gruppens rösttal, så länge A-gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för varje gång så, att A-gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet av A-gruppen tilldelade platser, ökat med 1. Har samma person erhållit platser från två A-grupper, skall dock, vid beräkning av det antal platser, som utdelats, vardera platsen anses blott såsom en halv plats; har någon erhållit platser från 3 A-grupper, anses varje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en A-grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar *antalet namn å A-gruppens valsedlar*, varder den från vidare jämförelse utesluten.

Har en A-grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar *de å gruppens valsedlar upptagna namn, vilka avse själva riksdagsmannavalet*, varder den från vidare jämförelse utesluten.

6. Skall blott en plats besättas, tillfaller platsen den, vars namn står främst i ordningen inom den A-grupp, som, enligt vad i 5 mom. sägs, har största jämförelsetalet.

7. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

87 §.

1. Har någon, som blivit vald till riksdagsman, av sagt sig uppdraget eller eljest avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit vald, då skall Konungens befallningshavande ofördröjligen vid offentlig förrättning, så kungjord, som i 26 § sägs, verkställa ny röstsammanräkning inom den A-grupp, för vilken den avgångne blivit vald. Blev den avgångne vald för flera A-grupper, skall sammanräkningen ske inom den A-grupp, från vilken plats först tilldelades honom.

Vid den nya sammanräkningen tas hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom A-gruppen. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och *röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valde, vilkens namn står främst på sedeln*. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den avgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Vid den nya sammanräkningen tas hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom A-gruppen. Varje valsedel gäller såsom hel röst. *Med iakttagande av att namn å någon, som blivit genom valet utsedd till riksdagsman, anses såsom obefintligt, skall röstvärdet tillgodoräknas det namn, som står främst bland de för den avgångne riksdagsmannen särskilt upptagna*

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

efterträdarenamnen eller, om sådant namn ej finnes, det namn för själva riksdagsmannavalet, som står främst å sedeln, eller, om ej heller sådant namn finnes, det namn, som står främst bland samtliga efterträdarenamnen å sedeln. Den som erhållit högsta rösttalet inträde såsom ledamot i den avgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Efter sammanräkningens avslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

2. Lag samma vare, där riksdagsman, som blivit utsedd jämlikt 1 mom., avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd; och skall vid den nya sammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, vilka upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom A-gruppen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1940.

2) att motionen II: 15 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Stockholm den 13 juni 1940.

På konstitutionsutskottets vägnar:
HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar Hallén, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Per Andersson, Herlitz, Källman, Björck, Karl Bodin, Karl August Johanson, Anders Andersson, Söderkvist, Lindskog*, Fast*, Andersson i Ovanmyra, Vougt*, Arnemark, Nordström i Torsby*, Eriksson i Toftered, Fält och Annér.*

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Gustaf Adolf Björkman, Karl Bodin, Anders Andersson* och *Lindskog*, vilka inom utskottet yrkat, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.
